

ГОДИНА 16

Бр.

56

Декември

Скопје 2018

ПОЛИТИЧКА МИСЛА

КЛИЕНТЕЛИЗАМ

ПАРТИИ

ПОЛИТИКА

КОНСТИТУЦИОНАЛИЗАМ

МИГРАЦИИ

НАСЕЛЕНИЕ

POLITICAL THOUGHT

YEAR 16
No. 56

ПОЛИТИЧКА МИСЛА

година 16
Бр. 56

ПОЛИТИЧКА МИСЛА

ГДИНА 16, БРОЈ 56,
ДЕКЕМВРИ, СКОПЈЕ 2018

Издавачи:

Фондација „Конрад Аденауер“, Република Македонија
Институт за демократија „Societas Civilis“, Скопје

Основачи: д-р Ѓорге Иванов, м-р Андреас Клајн

„Политичка мисла“ - Уредувачки одбор:

Јоханес Д. Раи	Фондација „Конрад Аденауер“, Германија
Ненад Марковиќ	Институт за демократија „Societas Civilis“ Скопје, Политички студии, Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет Св. Кирил и Методиј во Скопје, Република Македонија
Иван Дамјановски	Институт за демократија „Societas Civilis“ Скопје, Политички студии, Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет Св. Кирил и Методиј во Скопје, Република Македонија
Ханс-Римберт Хемер	пензиониран професор по економија, Универзитет во Гисен, Германија
Клер Гордон	Лондонска школа за економски и политички науки, Велика Британија
Роберт Хислоп	Оддел за политички науки, Унион Колеџ САД
Ана Матан- Тодорчевска	Факултет за политички науки, Универзитет Загреб, Република Хрватска
Предраг Цветичанин	Универзитет во Ниш, Република Србија
Владимир Мисев	ОБСЕ Канцеларија за демократски институции и човекови права, Република Полска
Сандра Кољачкова	Фондација „Конрад Аденауер“, Република Македонија

Адреси:

ФОНДАЦИЈА „КОНРАД АДЕНАУЕР“,
„Ристо Равановски“ 8, МК-1000 Скопје
Тел.: 02 3217 075 ; Факс: 02 3217 076
E-mail: Skopje@kas.de, Интернет: www.kas.de

ИНСТИТУТ ЗА ДЕМОКРАТИЈА “SOCIETAS CIVILIS” СКОПЈЕ,
Митрополит Теодосиј Гологанов 42А/3, МК-1000 Скопје
Тел./факс: 02 30 94 760, E-mail: contact@idscs.org.mk
Интернет: www.idscs.org.mk
E-mail: map@yahoogroups.com

Печат: Винсент графика - Скопје
Дизајн и техничка подготовка: Пепа Дамјановски
Превод: Огнена Никулска, Тина Фарни
Јазична редакција на македонски: Елена Саздовска
Јазична редакција на англиски: Тина Фарни

**Ставовите изнесени во списанието не се ставови на
Фондацијата „Конрад Аденауер“ и Институтот за
демократија „Societas Civilis“, туку се лични гледања на
авторите. Издавачите не одговараат за грешки направени
при преводот. Списанието се издава 2 пати годишно и
им се доставува на политичките субјекти, државните
институции, универзитетите, странските претставништва
во Република Македонија и Европа.**

Година 16, број 56, декември
Скопје, 2018
ISSN 1409-9853

I Содржина

- 5 КОГА „ЕКСПЕРТИТЕ“ ЌЕ СТИВНАТ: КРИЗАТА НА КОНСТИТУЦИОНАЛИЗМОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Денис Прешова
- 25 ОПСЕРВАЦИСКА АНАЛИЗА НА ШИРОКО РАСПРОСТРАНЕТО МИСЛЕЊЕ ЗА КЛИЕНТЕЛИЗАМ ВО МАКЕДОНИЈА
Ненад Марковиќ
Драган Гоцевски
- 45 НЕКОИ АСПЕКТИ НА УЛОГАТА НА РУСКАТА ФЕДЕРАЦИЈА НА БАЛКАНОТ ПО СТУДЕНАТА ВОЈНА
Васко Наумовски
- 59 ПАТОТ НА МЕШАНИ МИГРАЦИСКИ ТЕКОВИ ВО ЗАПАДЕН БАЛКАН (2015-2016) И НЕГОВОТО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ МАКЕДОНСКАТА ПОЛИТИКА
Зоран Илиевски
Владимир Божиновски
Ивана Попчев
- 77 ПОЛИТИЧКО-ПАРТИСКОТО ОРГАНИЗИРАЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА ДО КРАЈОТ НА ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА
Александар Спасеновски

Кратка биографија

Александар Спасеновски е доцент на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Свети Кирил и Методиј“ во Скопје. Спасеновски докторирал на тема што се однесува на уставно-правниот статус на религиите и на слободата на вероисповед. Е-маил: macedoniae@gmail.com

Прегледна научна статија

удк: 323(=163.3)"/1944"

Александар Спасеновски

ПОЛИТИЧКО-ПАРТИСКОТО ОРГАНИЗИРАЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА ДО КРАЈОТ НА ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА

ВОВЕД

Сознанијата за карактерот на партискиот систем на Република Македонија добиваат потполна смисла доколку се гледаат, меѓу другото, и низ еден историски контекст кој како таков претставува темел што дава важна нијанса на сите останати процеси и состојби. Имајќи го предвид истакнатото, во овој труд се разработува траекторијата на развојот на партискиот систем на Македонија во периодот кога македонскиот народ нема сопствена држава, односно кога се најизразени националните тенденции за создавање независна и самостојна македонска држава.

Партискиот систем во Македонија се обликувал под влијание на општите историски околности поврзани со остварувањето на стремежите на граѓаните за создавање независна држава, како и под влијание на вкупните

историски процеси поврзани со етаблирањето на претставничката демократија во современа смисла на зборот.

Од државно-правен аспект, историјата на партиското организирање во Македонија може да се подели на три периоди:

- Прв период, кој трае до 1944 година, кога Македонија ја нема заокружено својата државност;
- Втор период, кој трае од 1944 до 1991 година, кога Македонија го започнува процесот на заокружување на својата државност како социјалистичка република во состав на Федеративна Југославија;
- Трет период, кој трае од 1991 година до денес, кога Македонија е независна, самостојна и демократска држава.

Во политичко-национална смисла, меѓникот меѓу првиот и вториот период е одржувањето на Првото заседание на Антифашистичкото собрание на народното ослободување на Македонија (АСНОМ), на 2 август 1944 година, во манастирот „Св. отец Прохор Пчињски“, на кое се носи одлуката за создавање на Социјалистичка Македонија која влегува во федерација со останатите народи на Југославија. Меѓникот меѓу вториот и третиот период, пак, е референдумот од 8 септември 1991 година, со којшто во потполност се заокружува националниот стремеж за организирање на Република Македонија (РМ) како независна држава.

Соодветно на споменатото, од аспект на карактерот на политичкиот систем, првиот период на партиското организирање на Македонија кореспондира со вкупните процеси во светот поврзани со етаблирањето на претставничката демократија во современа смисла на зборот, преку низа правни и политички чекори какви што се осигурувањето на еднаквото и општото право на глас на сите граѓани, независно од нивната социјална, полова, национална или друга положба и особеност. Вториот период на партиското организирање, пак, поминува во знакот на социјалистичкиот систем на државно уредување, кој наспроти политичкиот плурализам, го имплементира концептот на политички монизам, во согласност со којшто монополот на политичкото организирање го држи една (а не повеќе) политичка партија. Конечно, денес, во третиот период, Република Македонија имплементира вистинска мултипартиска претставничка демократија каква што функционира во западните европски држави.

Имајќи го предвид споменатото, во продолжението се изложени повеќе примери од коишто треба да се утврди дали македонскиот народ во овој период од историјата, освен со револуционерни, се служел и со други политички методи за да ги оствари своите национални цели, што од своја страна би претставувало исклучително значајно искуство при создавањето

на Социјалистичка Македонија како дел од Федеративна Југославија, кое како колективна меморија, треба да придонесе полесно да се изгради новиот повоен македонски социјалистички уставен и политички систем.

ЗА ПОЛИТИЧКО-ПАРТИСКОТО ОРГАНИЗИРАЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА ДО КРАЈОТ НА ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА

Искуството на Македонија со политичко-партиското организирање до создавањето на Социјалистичка Македонија во 1944 година е прилично богато и разновидно. Во него, Македонија како територија прво се наоѓа под отоманска власт, а подоцна, по Балканските војни од 1912 и 1913 година и Букурешкиот мировен договор, односно по завршувањето на Првата светска војна и Париската мировна конференција од 1919 година, потпаѓа под српска, бугарска, односно под грчка управа. Во оваа смисла, формата на партиското организирање на македонскиот народ е условена од најмалку 4 фактори:

- Прво, тоа е динамиката на развој на модерната претставничка демократија во односните држави, што, од своја страна, е посебен историски процес кој се поврзува со етаблирањето, проширувањето и изедначувањето на избирачкото право на граѓаните, а се одвива во текот на целиот 19 и 20 век;
- Второ, наспроти претходното, тоа е и карактерот на самата власт во споменатите држави, односно од фактот дали тие се авторитарни или демократски системи;
- Трето, од формите на организирање на македонскиот народ, кој како поробен, настојува преку оружени, но и со примена на политички средства да ги оствари своите стремежи за слобода и за создавање сопствена држава; како и
- Четврто, од националните стратегии на државите-управувачи, кои се однесуваат на начините на партиското организирање на македонскиот народ.

За дел од облиците на организирање на македонскиот народ не може да се каже дека претставуваат класични форми на политички партии какви што постојат денес во државите со претставничка демократија¹. Меѓутоа, со оглед на начинот на нивното дејствување, организациската структура, како и крајните цели коишто се несомнено политички и длабоко национални,

1 За најголемиот број теоретичари, за еден облик на здружување на луѓето да биде сметан за политичка партија треба да исполнува најмалку 3 елементи: прво, да станува збор за легален облик на здружување; второ, основата на таквото здружување на луѓето да бидат заедничките идеолошки или програмски интереси и трето, да постојат силни тенденции да се освои државната власт за да може да се реализираат таквите интереси (види Саво Климовски, Тања Каракамишева и Александар Спасеновски, *Политички партии и интересни групи*, Фондација „Конрад Аденауер“ и Правен факултет „Јустинијан Први“, 2016).

нив ги сместуваме во оваа група, секако, сфатено во поширока смисла на зборот. Во секој случај, наспроти споменатите, како што ќе се види од трудот, македонскиот народ се организира и во легални политички субјекти (политички партии) кои биле признаени од властите во државите каде што дејствувале.

Почетокот на развојот на партискиот систем на Македонија историски се поврзува со формирањето на Внатрешната македонска револуционерна организација (ВМРО)², во 1893 година, како револуционерна и ослободителна организација на македонскиот народ, со цел извојување политичка автономија на Македонија од Отоманската Империја. Споменатото тврдење е резултат на две групи аргументи:

- Прво, затоа што првите политички партии во формална смисла на зборот, како и личностите кои како револуционери, политичари или пратеници ги создавале нив, биле дел од ВМРО, настапувале и ги афирмирале целите на ВМРО;
- Второ, иако ВМРО не била политичка партија во класична смисла на зборот (имено, ВМРО во основа е револуционерна организација), сепак, со оглед на нејзината вкупна дејност и дејствување, таа несомнено е организација со политички цели, која имала форма што соодветствува со можностите што му стоеле на македонскиот народ во тој историски период, кога бил поробен и обесправен.

Доколку основата на партискиот систем на Македонија е поставена во 1893 година, со формирањето на ВМРО, историски почетокот на формирањето на политичките партии како легални субјекти признаени од државата се случува во 1908 година. Тоа е период кога македонскиот народ се наоѓа под турско ропство, што значи дека ја дели судбината на државата чијшто дел е. Во 1908 година, во Отоманската Империја започнува Младотурската револуција, која има форма на општо, масовно демократско движење кое е под силно влијание на Француската буржоаска револуција³. Под притисок на ова масовно движење, султанот во јули 1908 година го враќа во сила стариот турски Устав од 1876 година, го прогласува хуриетот (слободата) и распишува избори за државниот Парламент. На овие избори, кои се одржуваат неколку месеци подоцна, се избираат и четворица пратеници од Македонија, меѓу кои и револуционерот на ВМРО Димитар Влахов⁴, што, историски гледано, може да се означи како почеток на

2 Во различните периоди од своето постоење, за означување на оваа организација биле користени (прифакани) различни називи почнувајќи од, на пример, Македонска револуционерна организација (МРО), Тајна македонско-одринска револуционерна организација (ТМОРО), Внатрешна македонско-одринска револуционерна организација (ВМОРО), Внатрешна македонска револуционерна организација (ВМРО) итн. Во популарната и стручната литература, како и во овој текст, за именување на оваа организација се употребува називот ВМРО (види britannica.com, 25.9.2018).

3 Јусуф Хамза, *Младотурската револуција во Османската империја*, „Логос-А“, Скопје, 1995, стр.236.

4 Димитар Влахов на изборите е претставник на левицата на македонското ослободително движење (види Димитар Влахов, *Мемоари*, Скопје, 1970).

институционализираното политичкото дејствување на македонскиот народ во согласност во правилата на парламентарната демократија, која како облик на политички и уставен систем функционира до денес⁵.

Понатаму, во овој период, како позначајна политичка организација на македонскиот народ е Народната федеративна партија (НФП) предводена од дејците на ВМРО, Димитар Влахов и Јане Сандански, која се формира во 1909 година, во Солун, како легален политички субјект кој функционира во согласност со правните прописи на Отоманската Империја. Оваа партија се залага за реорганизирање на Империјата преку создавање автономен вилает Македонија. Сепак, само една година по основањето, таа е забранета во согласност со Законот за забрана на граѓанските организации, кој го носи новата младотурска власт.

Особено место во политичката историја на Македонија, до поделбата на Македонија со Балканските војни во 1912/1913 година, заземаат и т.н. социјалистички организации кои се собирале околу ликот и делото на Васил Главинов, Димо Хаџи-Димов и други истакнати македонски револуционери.⁶ Овие организации, кои идеолошки биле позиционирани лево од центарот, во споменатиот период организираат широка политичко-револуционерна активност, како и разни штрајкови, работнички протести и други социјално-фундирани акции.

Освен споменатите политички партии, на територијата на Македонија, во периодот од 1909 година до Балканските војни егзистираат и политички структури формирани од страна на соседните држави на Македонија, со цел натамошно да ја развиваат нивната големодржавна пропаганда. Така, во овој период постојат легални политички партии кои ги застапуваат државните српски, бугарски, односно грчки интереси на територијата на Македонија.

По поделбата на Македонија со Балканските војни од 1912/1913 година, се сретнуваат и други покарактеристични примери на политичко-партиско организирање на македонскиот народ кои ќе ги опишеме во продолжението.

Во Вардарска Македонија, по воспоставувањето на власта на Кралството на Србите, Хрватите и Словенците (СХС), и на територијата на Вардарска Македонија која е под српска власт, во политичкиот живот се јавуваат поголем број српски граѓански партии кои му се обраќаат и на македонскиот

⁵ Види Густав Влахов, *Спомени за татко ми*, Радио-телевизија Скопје.

⁶ Види Надежда Цветковска, *Граѓанските партии во Вардарскиот дел на Македонија (1935-1941)*, Институт за национална историја, Скопје, 1996, стр. 10.

народ. Таквите партии биле Радикалната партија⁷, Демократската партија⁸, Републиканската партија⁹, односно партијата „Џемиет“¹⁰.

Продорот на српските политички партии во овој период се поврзува со фактот што на македонскиот народ не му било дозволено да формира легална политичка партија којашто би ги застапувала и афирмирала неговите интереси, особено заложбата за признавање на неговата самобитност и посебност. Наспроти тоа, останатите српски политички партии без исклучок ја негираат таквата посебност на македонскиот народ, поради што, впрочем и изостанува каква било покарактеристична поддршка.¹¹ Во оваа смисла, историски, во Вардарска Македонија е забележан обид на неколкумина пратеници од Македонија во парламентот на Кралството на СХС, инаку членови на Демократската партија, да формираат т.н. „Македонска партија“. Меѓутоа, таквиот обид бил оневозможен од страна на властите.¹² Во оваа насока, единствениот политички субјект кој имал извесна поддршка меѓу македонскиот народ во овој историски период е Социјалистичката работничка партија на Југославија (СРПЈ) (Комунисти), бидејќи таа покажувала разбирање за ваквите заложби на македонскиот народ. СРПЈ е формирана во Белград, во 1919 година, додека во 1920 година го менува името во Комунистичка партија на Југославија (КПЈ). Во оваа смисла, во 1920 година, во Вардарска Македонија се одржуваат првите парламентарни и локални избори. Со оглед на карактерот на залагањата на постоечките српски партии кои егзистираат, комунистите, за разлика од нив, освојуваат значителен успех на локалните избори.

Имено, тие ги освојуваат градовите Скопје, Велес, Куманово и Кавадарци каде што формираат свои општински власти, кои популарно биле нарекувани „црвени општини“. По окупацијата на Југославија, во 1941 година, КПЈ е предводник на народното востание против окупаторските сили, кое завршува со триумф во 1945 година и формирање на Федеративна Југославија, како социјалистичка држава со еднопартиски систем.

Следна позначајна политичка организација на македонскиот народ кон чија дејност ќе се осврнеме е Македонскиот народен покрет (МАНПО).

- 7 Радикалната партија (РП) е првата легална политичка партија во Србија, формирана во 1881 година, под името „Народна радикална странка“. Еден од нејзините главни политички лица е Никола Пашиќ. РП е партија која го афирмира големосрпскиот хегемонизам, идеолошки сместена во десниот центар, а својата гласачка база ја имала, главно, меѓу селаните и земјоделците.
- 8 Демократската партија (ДП) е формирана во 1919 година, во Сараево, Босна и Херцеговина, под името „Југословенско демократска странка“, со спојувањето на четири политички партии, односно „Напредњачката партија“, „Самостојно-радикалната партија“, „Народната партија“, како и „Демократската државотворна партија“. ДП претставува партија која ги афирмира големосрпските интереси, идеолошки сместена во десниот центар, а својата гласачка база ја има меѓу ситната и средната буржоазија.
- 9 Републиканската партија (РП) е формирана во 1920 година, од страна на српски интелектуалци кои ги застапувале идеите на политичкиот либерализам. РП ги поддржувала републиканските идеи, а сметала дека Југославија треба да биде уредена како федерација на рамноправни конституенти. Поради овие либерални ставови, РП имала симпатии кај еден дел од населението во Вардарска Македонија, меѓутоа таа не остварува позначајна поддршка на изборите.
- 10 „Џемиет“ е политичка организација која постои во Турција пред Балканските војни. Меѓутоа, по војните и поделбата на Македонија, таа продолжува да постои во формираното Кралство на СХС. „Џемиет“ е политичката опција на муслиманите од Македонија.
- 11 Види: Надежда Цветковска, *Граѓанските партии во Вардарскиот дел на Македонија (1935-1941)*, оп.цит.дело, стр. 11.
- 12 Ибид., стр.12.

Ова движење коешто почива на антифашистички и на комунистички принципи е формирано во 1936 година, од страна на македонски студенти од белградскиот и од загребскиот универзитет. Политичката платформа на МАНАПО се носи во 1936 година, во Охрид, а основната цел била „будење на националната свест на македонскиот народ; афирмација на народниот јазик; борба против големосрпскиот хегемонизам; демократизација на земјата и решавање на македонското национално прашање“¹³. Со ваквите политички активности, МАНАПО стекнува огромна популарност и влијание меѓу македонскиот народ во Вардарска Македонија, поради што државата носи одлука со којашто се забранува дејноста на оваа организација¹⁴.

Наспроти Вардарска Македонија, во периодот меѓу двете светски војни, друг позначаен политички субјект на македонскиот народ е и ВМРО-Автономистичка, која била концентрирана на територијата на Пиринска Македонија, која била дел од бугарската држава. Оваа политичка структура, во овој дел од етнографска Македонија изградува вистинска политичка и воена база (држава во држава). ВМРО ја дефинира Пиринска Македонија „како дел од територијата на слободна и на Обединета Македонија“ што ги има сите „слободи – културни, економски и политички, а целото население треба да ѝ припаѓа идејно и морално само на Организацијата и да се подготвува за ослободување на Македонија“. ВМРО го имала забрането дејствувањето на останатите граѓански партии на територијата на Пиринска Македонија, односно го имала монополот на политичкото организирање на таа територија. Во оваа смисла, интересите на Македонците во бугарскиот Парламент ги застапувала т.н. „Македонска парламентарна група“ во којашто влегувале избрани пратеници од тој дел на државата кои биле под директна политичка команда на ВМРО. Членовите на оваа група јавно декларираат дека ги застапуваат интересите на домородното население од Пиринска Македонија, како и на бегалците Македонци од Вардарска и од Егејска Македонија¹⁵.

Наспроти Вардарска и Пиринска Македонија, во Егејска Македонија, која е дел од грчката држава, меѓу двете светски војни, македонскиот народ исказува позначителни симпатии најмногу кон Комунистичката партија на Грција (КПГ), која претставува најстара политичка структура во таа држава. Уште од своето формирање, оваа партија се бори за правата на работните маси и е единствена партија во Грција којашто застанува во заштита на етничките малцинства. Во оваа смисла, КПГ е единствената партија што го заштитува правото и на етничките Македонци од Егејска Македонија на самоопределување, користење мајчин јазик, како и за остварување други

13 Види Михаило Апостолски, *Историја на македонскиот народ, Књига треќа. Период измеѓу два светски рата и народна револуција (1918-1945)*, Институт за национална историја — Скопје, 1970, стр. 88-103.

14 Михаило Апостолски, оп.цит.

15 Види Димитър Тюлеков, *Обречено родолюбие. ВМРО в Пиринско 1919-1934*, (promacedonia.org, 10.12.2018).

културни права, а кои им биле оспорувани, односно негирани од државната власт на Грција.

Како следна поважна политичка организација, дел од оваа група е ВМРО (Обединета), која се формира како резултат на неуспешното обединување на македонските организации со Мајскиот манифест од 1924 година. Оваа политичка организација на македонскиот народ дејствува под влијание на Балканската комунистичка федерација, а е поддржана и од страна на Коминтерната и од македонските комунисти. Нејзина главна цел е да се избори за слободна и независна македонска држава којашто како таква ќе биде рамноправен член во идната балканска федерација. ВМРО (Обединета) имала за цел да прерасне во масовно народно движење што ќе воспостави тесни врски со сите „национално-револуционерни и социјално револуционерни партии и организации коишто го поддржуваат принципот на самоопределување на народите и се подготвени да помогнат Македонија да се конституира како независна држава“¹⁶.

Како следна, но не помалку значајна политичка организација на македонскиот народ во овој период, кон која се осврнуваме е и Македонската патриотска организација (МПО). Оваа организација се формира во 1922 година, надвор од територијата на Македонија, односно во Соединетите Американски Држави (САД), како резултат на обединувањето на поголема група македонски иселенички организации. Во член 2 од Уставот на МПО, кој се однесува на целите на оваа политичка организација, се наведува дека таа „се бори по легален пат Македонија да биде прогласена за независна република во нејзините географски и економски граници“. МПО развива подготвеност да воспоставува облици на поблиска соработка со други организации на потиснатите балкански народи, со цел да помогне да се формира балканска конфедерација во којашто Македонија би била рамноправна единица. Карактеристично е тоа што за остварување на својата политичка мисија, МПО има формирано посебна новинска агенција, преку која американската и светската јавност се запознаваат со проблемите и со предизвиците на македонскиот народ.

Овој хронолошки осврт го завршуваме со Сојузот на комунистите на Македонија (СКМ). СКМ можеме да ја дефинираме како нелегална, но и како легална политичка организација (политичка партија) на македонскиот народ, која како дел од СКЈ, дејствува на територијата на Вардарска Македонија, организирајќи ја и водејќи ја народноослободителната борба на македонскиот народ и на граѓаните на Македонија пред, за време и по Втората светска војна.

16 Види Иван Катарџиев, *По врвците на македонската историја*, Култура, Скопје, 1986.

Одлуката за основање на Комунистичка партија во Македонија е донесена од страна на СКЈ, во 1934 година, додека нејзиното формирање се случува 9 години подоцна, во 1943 година, во градот Тетово, кога се одржува првиот состанок на оваа политичка организација.

СКМ е формирана под името Комунистичка партија на Македонија. Во 1953 година го менува името во СКМ, додека во 1990 година го менува името во СКМ-Партија за демократска преобразба.

Ефектот од дејствувањето и на СКМ е создавањето на македонската држава на 2 август 1944 година, која влегува во состав на федерацијата на јужнословенските народи.

| ЗАКЛУЧОК

Имајќи го предвид споменатото, врз основа на изложените примери, можеме да заклучиме дека политичкото организирање на македонскиот народ, во овој прв историски период, главно се остварува на четири нивоа:

- Прво, во рамките на ВМРО, организациите произлезени од неа, односно оние коишто се повикуваат на наследството на Организацијата;
- Второ, во рамките на комунистичкото движење;
- Трето, како посебни политички организации кои се потпираат и на наследството, целите и залагањата на ВМРО и на комунистичкото движење;
- Четврто, во рамките на легалните политички субјекти во Отоманската Империја, а подоцна, по 1913 година, односно 1919 година, и во Бугарија, Србија и Грција, како држави кои прават поделба на територијата на Македонија.

Од анализираните примери може да се заклучи и дека македонскиот народ, како поробен, освен со револуционерни се служел и со политички методи за да ги оствари своите национални цели, доколку такво нешто му било дозволено од страна на државите-победувачи. Споменатото, пак, е потврда дека по создавањето на Социјалистичка Македонија како дел од Федеративна Југославија, македонскиот народ влегува со изградено богато политичко-партиско (но, и револуционерно) искуство коешто како колективна меморија, треба да придонесе полесно да се изгради новиот повоеан македонски социјалистички уставен и политички систем.